

АНОТАЦІЯ

Стасів А.П. Договори в інноваційній діяльності : цивільно-правовий аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, 2023.

Дисертація присвячена теоретико-правовому дослідженню наукових позицій, ідей та підходів до особливостей цивільно-правового договірної регулювання інноваційної діяльності. Наявність приватноправових інноваційних відносин вимагає застосування до них класичних цивільно-правових методів регулювання. Поміж правових форм регулювання інноваційних відносин пріоритетною є конструкція цивільно-правового договору. Безумовно, що специфіка інновацій як об'єкта відносин та об'єкта договору, специфіка змісту інноваційних відносин впливає на видові та якісні характеристики застосовуваних договірних конструкцій, однак це не змінює їх цивілістичної основи, яка є базисом.

У дисертації на підставі аналізу наукових напрацювань зроблено висновок, що договір є універсальним правовим інструментом, який дійсно дозволяє учасникам відносин окреслити у ньому ті умови, які є затребувані саме ними. Цивільний договір як «регулятор» інноваційних відносин опосередковує усі можливі сегменти їх виникнення, реалізації, зміни чи припинення. Договір на сьогодні набуває ознак мультиопційної універсальної конструкції, яка дозволяє укладати будь-які непоіменовані договори, які не передбачені законом, але не суперечать загальним засадам цивільного законодавства; є актом індивідуального правотворення, набуваючи ознак джерела права. Договір є тим універсальним правовим інструментом, який дозволяє учасникам інноваційних відносин окреслити у ньому ті умови, у яких заінтересовані сторони договору; за своїми видовими характеристиками набуває інтегрованого характеру, так як

володіючи ознаками приватноправового інвестиційного договору, може проявлятися у будь-якій договірній конструкції, поіменованій у чинному законодавстві, та в будь-якій непоіменованій конструкції.

У роботі сприйнято концепцію впливу об'єкта договору (інновацій) на його характеристики. З позиції теоретико-правової інновації є об'єктом інноваційних відносин і об'єктом договорів, які укладаються у цій сфері. Об'єкт є тим фактором, який визначає запуск відносин, на підставі юридичних фактів спричиняє їх виникнення, зміну чи припинення, є для них іманентно характерним. Автором підтримано обґрунтовану у цивілістиці позицію про неможливість існування безоб'єктних відносин.

На основі аналізу законодавчої дефініції інновацій автор у дисертації критикує включення до їх складу продукції і послуг, які виробляються в результаті застосування інновацій. Обґрунтовано, що інновація має мати технологічний характер, вона не може проявлятися у товарах та послугах, які виробляються за допомогою нових чи удосконалених технологій. З правової позиції інновації є інтегрованим комплексним правовим поняттям, яке, як правило, включає в себе кілька об'єктів права інтелектуальної власності. Новизна та промислова придатність інновацій мають особливий вплив на договір як регулятор інноваційних відносин. Інновації визначають перманентну алеаторність та конфіденційність договорів.

Автором зроблено висновок, що комплексна природа інноваційних відносин не дозволяє окреслити чітко систему можливих договірних конструкцій, які забезпечують їх правове регулювання. Зокрема, в результаті застосування непоіменованих договірних конструкцій. Попри це, автор формує концептуальне твердження про наявність кількох основних груп поіменованих у законодавстві договорів, які є основою для регулювання досліджуваних відносин.

Основною групою договорів, які регулюють інноваційну діяльність є, в першу чергу, договори про спільну діяльність. У дисертації підтримано позицію провідних учених про цивільно-правову природу договорів про спільну

діяльність. Дійсно, приватноправова природа підприємницьких відносин передбачає приватноправовий кодифікований акт – ЦК України як основний акт, деталізуючи його норми за допомогою спеціального правового регулювання – у спеціальному кодифікованому акті чи законі. Автором зроблено висновок, що договір про спільну діяльність як підстава інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва чи то фізичних осіб завжди має цивільно-правову основу. В сфері інноваційної діяльності такі договори мають універсальний характер, оскільки є підставою інноваційної діяльності і основою для укладення комплексу договорів, пов'язаних із розробкою інновацій, їх реалізацією та регулюванням інформаційних відносин щодо інновацій. Спільна загальновигідна мета є об'єднуючим фактором для усіх сторін договору. Відсутність відносин протистояння у інтересах сторін є однією із особливо важливих для інноваційних відносин ознак, адже для останніх характерним є високий рівень алеаторності.

У дисертації автором обґрунтована відмінність договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт від договорів підряду, договорів про надання послуг та інших суміжних договірних конструкцій. Підтримано позицію провідних учених щодо пріоритетності ЦК України у регулюванні досліджуваних договорів. Зроблено висновок про специфіку їх предмета.

Автором додатково аргументована наукова думка, що специфіка природи інновацій пов'язана із новизною і промисловим застосуванням. Такі характеристики визначають спорідненість інноваційних відносин із інформаційними відносинами. Додатково проаналізований існуючий у доктрині цивільного права висновок, що інформація є унікальним об'єктом, який змінює свої правові характеристики залежно від сфери правовідносин, де застосовується. Науково-технічна інформація не є абсолютно самостійним оборотоздатним об'єктом у сфері інновацій. Вона є складовим компонентом інноваційного продукту. Науково-технічні інформаційні відносини включені до сфери регулювання договорів про створення інновацій чи договорів, які є підставою для інноваційної діяльності. З іншого боку, науково-технічна

інформація як компонент інноваційного продукту також може бути окремим об'єктом договору.

На основі проведеного дослідження сформульовано теоретичні висновки і пропозиції щодо вдосконалення норм чинного законодавства. *Уперше:* 1) доведено, що предметом приватноправового регулювання цивільного договору у сфері інноваційної діяльності є такі групи відносин: - відносини у сфері права інтелектуальної власності та пов'язані із ними інформаційні відносини; - організаційні відносини, спрямовані на впорядкування правових зв'язків між учасниками інноваційної діяльності; - майнові відносини щодо створення та реалізації інновацій; 2) аргументовано, що для відносин, які мають місце в сфері інноваційної діяльності характерні такі основні групи поіменованих договірних конструкцій: - договори, які є підставою для виникнення інноваційної діяльності; - договори щодо створення інновацій та договори, які регулюють відносини щодо існуючих інновацій; - договори, які регулюють інформаційні відносини у сфері створення та реалізації інновацій (поєднуються із вищевказаними договорами або укладаються як супровідні); 3) аргументовано, що об'єктивованою формою інновацій є інноваційний продукт, а поняття інноваційної продукції змісту інновацій не відповідає. Змодельовано визначення інновацій: нові/удосконалені технології, які включають організаційно-технічні рішення щодо способів виробничих процесів, їх послідовності, застосування нових знань, які поліпшують структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери; 4) доведено, що інновації є об'єктом договору, який регулює інформаційні відносини і визначають перманентно притаманні для нього ознаки алеаторності та конфіденційності; 5) обґрунтовано, що договори про спільну діяльність є перманентно характерними для інформаційних відносин, маючи предметом регулювання організаційні відносини (у поєднанні чи без із майновими компонентами), є передумовою інноваційної діяльності (засновницькі договори при створенні юридичних осіб) або ж підставою інноваційної діяльності (договори про спільну діяльність без створення юридичної особи); 6) сформульовано положення, що особливою ознакою інформаційних договорів у

сфері інновацій є те, що сторони договору, як правило, уже перебувають між собою у договірних відносинах, пов'язаних із розробкою інновації чи її окремих етапів, або ж здійсненням впровадження цієї інновації у виробництво.

Удосконалено: 1) позиція, що договір у сфері інновацій має ознаки інвестиційного договору як приватноправового, предметом якого є капіталовкладення з метою досягнення економічного та соціального ефекту і може проявлятися у будь-якій поіменованій чи непоіменованій конструкції; 2) положення про те, що набуття об'єктом статусу інновації є диференційованим від набуття статусу об'єкта права інтелектуальної власності - інновації є інтегрованим комплексним правовим поняттям, яке, як правило, включає в себе кілька об'єктів права інтелектуальної власності і момент виникнення спеціального статусу яких це підтвердження їх впровадження у виробництво; 3) положення про те, що договір про спільну діяльність виступає правовою платформою для укладення комплексу цивільно-правових договорів щодо інновацій (договори про створення інновацій, про конфіденційність, про надання інформаційних послуг тощо); 4) твердження про кваліфікуючі ознаки договорів про спільну діяльність у сфері інновацій, якими є моно інтерес, характерний для усіх сторін договору, який детермінує єдину для них усіх мету – ця ознака оптимізує високий рівень алеаторності таких договорів у сфері інновацій; 5) положення про різновиди інформаційних договорів у сфері інновацій: а) консультаційні договори – предметом є активні дії щодо надання консультаційних інформаційних послуг щодо упровадження інновації на виробництві та подальшої її комерціалізації; б) договори про нерозголошення – предметом яких є утримання від дій щодо розголошення конфіденційної інформації.

Набули подальшого розвитку: 1) твердження, що юридична рівність, вільність волевиявлення та майнова самостійність, будучи у своїй єдності проявами диспозитивності, є засадничими та методологічними основами приватноправового регулювання інноваційних відносин; 2) положення про перманентну притаманність засновницьких договорів для підприємницьких

юридичних осіб у сфері інновацій як регуляторів складних організаційних відносин; 3) концепція розуміння договору як джерела індивідуального правотворення у сфері інноваційних відносин; 4) положення про якісну відмінність договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт від договорів підряду, договорів про надання послуг та інших суміжних договірних конструкцій.

Ключові слова: приватне право, договірне право, договір, цивільно-правовий договір, вид договору, інновація, об'єкт права інтелектуальної власності, цивільні правовідносини, інноваційні правовідносини, істотні умови договору, договір про спільну діяльність, засновницький договір, договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, науково-технічна інформація, договір про нерозголошення конфіденційної інформації.

SUMMARY

Stasiv A.P. Agreements in innovation activities: the civil law aspect. – Qualification scientific work on the right of the manuscript.

Dissertation in support of the Doctor of Philosophy in Law, specialty 081 Law. – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Ivano-Frankivsk, 2023.

The dissertation is devoted to theoretical and legal research of scientific positions, ideas and approaches to peculiarities of civil law contractual regulation of innovation activity. Private law innovative relations require the application of classical civil law methods of regulation. A construction of the civil-law contract is the priority form of regulation of innovation relations. Certainly, the specificity of the object of relations and the object of the agreement (innovation), the specificity of the content of innovation relations determines the species and qualitative characteristics of contracts, but it does not change their civil law basis.

Based on an analysis of the scientific investigations, it is concluded that an agreement is a universal legal instrument that can set conditions, which parties are interested in.

A civil law contract is a regulator of innovative relations, determining their emergence, implementation, change or termination. The contract has the characteristics of a multi-option universal construction, which allows the conclusion of any unnamed agreements, that are not provided by law but don't contradict the general principles of civil law; it is an act of individual law formation, it has the characteristics of a source of law. The contract is a universal legal instrument. The specific characteristics of the agreement determine its integrated nature. In particular, the agreement has the characteristics of a private law investment agreement and can manifest itself in any contractual construction established in the applicable law and in any unnamed construction.

The dissertation adopts the concept of the influence of the object of the contract (innovation) on its characteristics. From a theoretical point of view, innovation is the

object of the innovation relationship and the object of the agreements concluded in this field. The object is the factor, that determines triggering of the relationship, causes its emergence, change or termination. The author supports the position, justified in civil law, that it is impossible to have an object-free relationship.

Based on the analysis of the legislative definition of innovation, the author in the dissertation criticizes the inclusion of products and services produced as a result of innovation. It is argued that innovation must be technological in nature, it cannot manifest itself in goods and services produced using new or improved technologies. From a legal point of view, innovation is a complex integrated legal concept, which usually includes several objects of intellectual property rights. The novelty and industrial suitability of innovations have a particular impact on the contract as the regulator of innovation relations. Innovation determines the permanent aleatoriness and confidentiality of agreement.

The author concludes that the complex nature of innovative relationships does not allow for a clear definition of the system of possible contractual constructions providing for their legal regulation. In particular, as a result of the application of unnamed agreemental constructions. At the same time, the author forms a conceptual statement about the existence of several main groups of named agreements in the legislation, which are the basis for the regulation of the investigated relations.

The main group of agreements regulating innovation activities are primarily joint activity agreements. In the dissertation the position of leading scientists on the civil law nature of joint activity agreements is supported. Indeed, the private law nature of entrepreneurial relations involves private law codified act - the Civil Code of Ukraine as the main act, detailing its rules through a special legal regulation - in a special codified act or law. The author concludes that the agreement on joint activity as a basis for innovation activities of entrepreneurship subjects or individuals always has a civil law basis. In the field of innovation activities, such agreements have got a universal character, as they are the basis for innovation activities and the basis for the conclusion of a set of agreements related to the development of innovations, their implementation and the regulation of information relations on innovations. A common goal of mutual

benefit is a unifying factor for all parties to the agreement. The absence of an adversarial relationship in the interest of the parties is one of the features particularly important for innovation relations. The importance of this attribute is due to the aleatory nature of the innovative relationship.

In the dissertation, the author substantiates the difference between agreements for research or development and technological work from the agreements for workmanship, service agreements and other related contractual structures. The position of leading scientists on the priority of the Civil Code of Ukraine in the regulation of the researched agreements is supported. A conclusion about the specificity of their subject matter is made.

The author further argues the scientific view that the specific nature of innovation is related to novelty and industrial application. Such characteristics determine the affinity of innovation relations with information relations. Additionally, the conclusion that exists in the civil law doctrine that information is a unique object that changes its legal characteristics depending on the sphere of legal relations where it is applied is analysed. Scientific and technological information is not an absolutely independent negotiable object in the field of innovation. It is a component of an innovation product. Science and technology information relations are included in the scope of regulation of innovation agreements or agreements that are the basis for innovation activities. On the other hand, scientific and technical information as a component of an innovation product may also constitute a separate object of the agreement.

On the basis of the conducted research the theoretical conclusions and offers on perfection of norms of the current legislation are formulated. *For the first time:* 1) it is proved that the subject of private law regulation of the civil contract in the sphere of innovation relations are: - relations in the field of intellectual property rights and related information relations; - organizational relations aimed at streamlining legal relations between the participants of innovation relations; - property relations on creation and implementation of innovations; 2) it is argued that the following main groups of named contractual structures are characteristic of the sphere of innovation relations: -

agreements serving as the basis for the emergence of innovation activities; - agreements for the creation of innovations and contracts regulating relations on existing innovations; - agreements regulating information relations in the sphere of creation and implementation of innovations (combined with the above mentioned agreements or concluded as accompanying ones); 3) it is argued that the objectified form of innovation is an innovative product, and the concept of innovative products does not correspond to the content of innovation. The definition of innovation is modelled: new/improved technologies that include organisational and technical solutions regarding the methods of production processes, their sequence, the application of new knowledge that improves the structure and quality of production and the social sphere; 4) it has been proven that innovation is the object of an agreement governing innovation relations and defines the inherent attributes of allegiance and confidentiality; 5) it has been substantiated that joint venture agreements are a permanent feature of innovation relations, regulating organizational relations (with or without property components); they are a prerequisite for innovation activity (foundation agreements for the establishment of legal entities) or the basis for innovation activity (joint venture agreements) without the establishment of a legal entity;) 6) it is argued that a special feature of information contracts in the field of innovation is that the parties to the contract are usually already in a contractual relationship with each other in connection with the development of an innovation or its individual stages, or the implementation of that innovation into production.

Improved: 1) the position that the innovation agreement has the characteristics of an investment contract as a private law agreement, the subject of which is investment with the aim of achieving economic and social effects and can manifest itself in any named or unnamed construction; 2) it has been proved that the acquisition of innovation status is differentiated from the acquisition of intellectual property rights object - innovation is an integrated complex legal concept, which usually includes several objects of intellectual property rights and the moment of the special status of which is the confirmation of their introduction into production; 3) provisions that the joint activity agreement acts as a legal platform for the conclusion of a set of civil law

contracts on innovation (agreements on creation of innovations, agreements on disposal of property rights in intellectual property, on confidentiality, provision of information services, etc.); 4) the assertion that the qualifying characteristics of innovation-related joint venture agreements are a monetary interest common to all parties to the agreement, which determines a single objective for them all - this characteristic optimises the high level of allegationality of such innovation-related agreements; 5) provisions on the types of information agreements in the field of innovation: a) consultation agreements - the subject matter is the active provision of consulting information services for the implementation of an innovation in production and its subsequent commercialisation; b) non-disclosure agreements – its subject matter is the refraining from acts of disclosure of confidential information.

Further developed: 1) the assertion that legal equality, freedom of expression and property autonomy, being in their unity manifestations of dispositiveness, are the fundamental and methodological foundations of the private law regulation of innovative relations; 2) the provisions on the permanent nature of foundation agreements for entrepreneurial legal entities in the field of innovation as regulators of complex organisational relations; 3) the concept of understanding the agreement as a source of individual law-making in the field of innovative relationships; 4) provisions on the qualitative distinction between agreements on research or development and technological works and agreements for work, service agreements and other related contractual arrangements.

Keywords: private law, contractual law, agreement, civil law agreement, type of agreement, innovation, object of intellectual property rights, civil legal relations, subjects of law, innovation legal relations, essential terms of agreement, joint activity agreement, foundation agreement, agreement on research or development and technological works, information, scientific and technical information, agreement on non-disclosure of confidential information.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Стасів А.П. Цивільний договір – правовий регулятор відносин щодо створення та реалізації інновацій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. Випуск 72: частина 2. 2022. С. 296-301. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/267886/263672>.

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.89>

2. Стасів А.П. Інновації як об'єкт цивільно-правових відносин. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: збірник наукових статей*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. № 59 (2022). С. 84–97. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/6386/6797>

DOI <https://doi.org/10.15330/apiclu.59.84-97>

3. Стасів А.П. Природа, ознаки та види цивільно-правових договірних конструкцій в сфері розробки та реалізації інновацій. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: збірник наукових статей*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. № 60 (2022). С. 162–175. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/6437/6798>.

DOI <https://doi.org/10.15330/apiclu.60.162-175>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Стасів А.П. Приватноправове регулювання інноваційних відносин. *Учасники цивільних відносин: новації рекодифікації цивільного (приватного) права України: матеріали ХІХ наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслової (Харків, 12 берез. 2021 р.)*. Харків: Право, 2021. С. 356–359.

5. Стасів А.П. Цивільно-правовий договір в інноваційних відносинах. *Договір як універсальна форма правового регулювання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Івано-Франківськ, 26 березня 2021р.)*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 127–132.

6. Стасів А.П. Роль засновницьких договорів в інноваційних юридичних особах. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина* [Текст]: Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Івано-Франківськ, 16 травня 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 88–91.

7. Стасів А.П. Засновницький договір як передумова корпоративної форми інноваційної діяльності. *Зміни у корпоративному законодавстві в період дії правового режиму воєнного стану в Україні* [текст]: Збірник наукових праць за матеріалами XX Міжнародної науково-практичної конференції (30 вересня 2022 року, м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2022. С. 121–126.

8. Стасів А.П. Договори, спрямовані на створення інновацій: цивільно-правовий аспект. The 9th International scientific and practical conference “*Study of world opinion regarding the development of science*” (November 22-25, 2022) Prague, Czech Republic. International Science Group. 2022. P. 220–225.

9. Стасів А.П. Договірне регулювання інформаційних відносин у сфері створення та реалізації інновацій. *«Правові виклики сучасності: законодавче реагування на геополітичні й історичні проблеми»*: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн конференції (06 грудня 2022 року, м. Чернівці) / Юридичний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, 2022. С. 262–264.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

10. Стасів А.П. Договір про спільну діяльність як підстава діяльності щодо розробки та реалізації інновацій: основні характеристики, різновиди. *Law & Society*. № 5 (2022). С. 88–100. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/lsp/article/view/6533>.